

de Zelfzwichter

Nummer 2023-01

**Stichting De Groninger
Poldermolens en het waterschap**
pagina 3 →

**Interview met zilveren jubilaris
Wim van Rheen**
pagina 6 →

**Een jonge oude molen:
100 jaar korenmolen De Hoop
in Kropswolde**
pagina 11 →

Inhoud

- 3 Stichting De Groninger Poldermolens →
- 6 Interview met zilveren jubilaris Wim van Rheen →
- 11 Een jonge oude molen:
100 jaar korenmolen De Hoop in Kropswolde →
- 14 Verhalen van Frisia →
- 16 Ander molennieuws →
- 19 Molenonderhoud →
- 21 Uit de Groninger molenwereld →
 - Molenwerkgroep Oost-Groningen
 - Molenstichting Midden- en Oost-Groningen
 - Afdeling Groningen van het Gilde van Molenaars

Het Groninger Molenarchief is gevestigd in het Groninger Molenhuis Raadhuisstraat 3, 9988 RE Usquert 0595 - 74 93 30

Op de website www.groningermolens.nl vindt u een overzicht van bestaande en verdwenen molens, met een algemeen verhaal per molen en afbeeldingen en archiefstukken.

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten afhankelijk van de wisselende windkracht. Eén van de verbeteringen ten opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

COLOFON

de Zelfzwichter

Jaargang 27, nummer 1
mei 2023

ISSN 1877-7732

Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2023 in de maanden mei, september en december. Donateurs van de Stichting Het Groninger Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Raadhuisstraat 3, 9988 RE Usquert
0595 - 74 93 30

www.erfgoedpartners.nl

Rekeningnummer:

NL32 TRIO 0784 8534 28

REDACTIE

Herman Bröring, Johan van Dijk,
Ids van der Honing, Jan Kugel,
Bert Steenhuizen, Margreet Versteeg
eindredacteur Thea Pol
pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Madelief Albers, Albert Buursma,
Paul Casteleijn, Folkert van der Glas,
Reint Huizenga, Adrie van der Laan,
Luuk van Term, Anne Wieringa

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen. Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Vormgevingsconcept: Gerard de Vries

Opmaak: Bert Holtkamp

Drukwerk: Scholma Print & Media

Sluitingsdatum: 29 augustus 2023

kopij 2023/2

OMSLAG-thema 2023:

100 jaar De Hollandsche Molen

Stichting De Groninger Poldermolens

De beheerder van het erfgoed van waterschap Noorderzijlvest

Tekst: Folkert van der Glas

Beeld: Jeroen Boerema

Groninger poldermolens. Regelmatig komen ze voorbij als illustratie bij het weerbericht op de landelijke tv-zenders. Markante blikvangers in het Groninger landschap, erfgoed om trots op te zijn. Maar wat is, behalve dat, de functie van poldermolens in het huidige tijdsgewricht? Een verhaal over een enthousiaste stichting en de samenwerking met waterschap Noorderzijlvest.

Van links naar rechts: Remt Meijer, Jeroen Niezen, Roelf Haaksema, Anne Wieringa

Het is een druilerige woensdagochtend, iets na half twaalf. In de ruime hal van het pand van waterschap Noorderzijvest klinkt een licht geroezemoes. De bestuursvergadering van Stichting De Groninger Poldermolens is net afgelopen en een aantal leden heeft zich in de hal verzameld voor een interview met *de Zelfzwichter*. Zes keer per jaar wordt er tijdens zo'n reguliere vergadering vooral gesproken over het onderhoud van de poldermolens, de financiering daarvan en over hoe je molenaars zo goed mogelijk kunt faciliteren bij het uitoefenen van hun werk. Logisch, want de stichting maakt zich sterk voor het in stand en in werkende staat houden van de molens waarvan het juridisch eigenaar is: zeventien poldermolens en één korenmolen.

Dat de bijeenkomst plaatsvindt in het fraaie gebouw aan de Stedumermaar in Groningen is eveneens niet vreemd. Stichting De Groninger Poldermolens en gastheer waterschap Noorderzijvest zijn namelijk onlosmakelijk met elkaar verbonden. Want hoewel ze in het beheergebied staan, heeft het waterschap zelf geen enkele poldermolen in bezit. Noorderzijvest heeft ze bewust ondergebracht in Stichting De Groninger Poldermolens, in oktober 2015 opgericht als rechtsopvolger van de gefuseerde molenstichtingen Fivelingo, Hunsingo e.o. en Westerkwartier e.o.

Grote inzet vrijwilligers

Inderdaad, de stichting mag gerust de beheerder van het erfgoed van het waterschap worden genoemd. Bijzonder? Nou, dat blijkt mee te vallen. 'Op wel meer plekken in Nederland is het zo geregeld', zegt Jeroen Niezen, dagelijks bestuurder bij Noorderzijvest en tevens bestuurslid van Stichting de Groninger Poldermolens. 'Het is tenslotte een mooie en betaalbare manier om het behoud van de molens te borgen en ervoor te zorgen dat ze blijven draaien. Met dank aan de grote inzet van de vrijwilligers. Voor een waterschap is het nagenoeg onmogelijk om het allemaal zelf te doen. Om kostentechnische redenen, maar vooral ook omdat het niet tot de kerntaken behoort. Als waterschap zijn we er voor de waterkering, de

waterkwaliteit en de waterkwantiteit. Wij moeten te allen tijde de veiligheid garanderen. Dan moet je je niet afhankelijk maken van een enigszins ouderwetse techniek die in vergelijking met een gemaal een heel beperkte capaciteit heeft.'

Vanzelfsprekend is Noorderzijvest, dat Stichting De Groninger Poldermolens nadrukkelijk financieel ondersteunt, trots op de poldermolens. Behoorlijk trots zelfs. Net zoals het trots is op al zijn erfgoed in het beheergebied. Dat erfgoed vormt immers de basis van de identiteit van het waterschap en is tegelijkertijd medebepalend geweest voor de identiteit van de hele regio.

Dubbelfunctie

Al vanaf de 14^e eeuw werden in de provincie Groningen poldermolens gebruikt om het water uit de laaggelegen gebieden te malen. Later werden ze langzaam vervangen door moderne gemalen. Simpelweg omdat men zo niet meer afhankelijk was van de wind. 'Poldermolens zijn in de loop der jaren nauwelijks aan verandering onderhevig geweest', zegt Anne Wieringa, eigenaar van Wieringa Bouwadvies en adviseur van de stichting met betrekking tot bouw- en molenkundige zaken. 'Er is eigenlijk alleen wat veranderd in de manier van het opvoeren van het water. Of met een waterrad of met een vijzel. Ook is begin 20^e eeuw nog een wiekverbetering aan de gevluchten toegepast. In de hoop het van de gemotoriseerde gemalen te kunnen winnen. Uiteindelijk hebben de motoren dus gewonnen. Eerst onder stoom, daarna diesel en tegenwoordig elektrisch.'

Wieringa roemt de samenwerking tussen de stichting en het waterschap en komt meteen met een voorbeeld. Hij vertelt over de Westerhornermolen, een poldermolen tussen Grijpskerk en Gaarkeuken, die gesloopt zou worden omdat er een nieuw gemaal moest komen. De molen, gebouwd in 1829, was destijds in zeer slechte staat. 'Ergens rond 1988 is toen bedacht: waarom gaan we niet onderin de molen, op de plek waar de vijzel zit, een motor plaatsen om er een motorbediening

van te maken? En als we dan ook nog eens de molen in oude luister herstellen, creëren we een dubbelfunctie. Dat is uiteindelijk ook gebeurd. Sterker nog, bij een aantal andere molens in het Westerkwartier is even later hetzelfde gedaan. Met andere woorden: als de motor het niet doet, kan ook op het gevlucht van de molen worden gemalen. Een gemaal dus onderin een monumentale molen. Een knap staaltje samenwerken, toch?’

Prettige back-up

Ook Roelf Haaksema van waterschap Noorderzijlvest is bij het gesprek aanwezig. Als peilbeheerder regelt hij de waterstanden in het beheergebied. Onder meer door ervoor te zorgen dat het water in droge perioden zo lang mogelijk wordt vastgehouden en in natte perioden zo snel mogelijk wordt afgevoerd. In hoeverre wordt daarbij momenteel nog gebruikgemaakt van poldermolens? ‘Alleen als de nood echt hoog is’, antwoordt hij gedeceerd. ‘Dat komt echter slechts sporadisch voor. Ook bij stroomuitval is het laten meedraaien van een poldermolen niet het eerste waar we als waterschap aan denken. In de meeste gevallen schalen we dan gewoon op.’

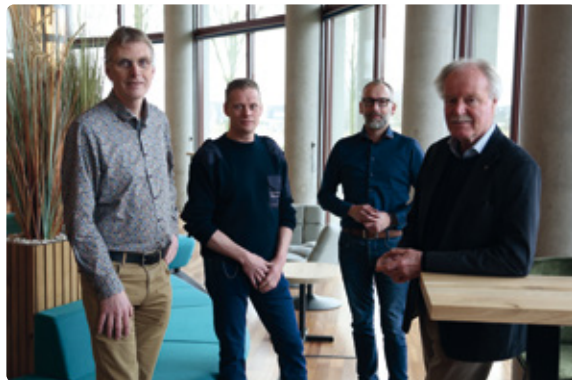
Desalniettemin ziet Haaksema een molen als een prettige back-up. Fijn om achter de hand te hebben. Vandaar ook dat hij zo nu en dan een molenaar belt om te vragen of zijn molen, als het nodig is, kan meedraaien. Als er bijvoorbeeld een v-snaar van een elektrisch gemaal is afgeknapt of er sprake is van een andere calamiteit. ‘Ik bereid de molenaar altijd tijdig voor op een eventuele mogelijkheid’, verduidelijkt hij. ‘Het is vervolgens aan de molenaar zelf of hij de molen wel of niet gaat inzetten. Maar een poldermolen mag van ons natuurlijk altijd draaien. In principe draaien ze dan een cirkeltje. Ze malen de polder leeg en laten het water vervolgens direct weer terugstromen.’

Ambassadeurs

Sterker nog, de molenaars hebben met het bestuur van Stichting De Groninger Poldermolens afgesproken dat ze regelmatig op de molen aanwezig

zijn en hem op de wind kruien en laten draaien. ‘Ze zijn de ambassadeurs van onze stichting en kunnen als geen ander het verhaal van de molens vertellen’, onderstreept Jan Oomkes, voorzitter van de stichting. De oud-wethouder van Aduard en Zuidhorn was zelf helaas de ochtend van het interview verhinderd. Door de telefoon vertelt hij meermaals enorm blij te zijn met de circa 30 molenaars die vrijwillig bijdragen aan het in stand houden van het erfgoed. ‘Het mooie is dat er inmiddels ook een groeiend aantal relatief jonge molenaars bij onze stichting betrokken is. Samen zorgen ze ervoor dat de poldermolens frequent blijven draaien en hun functie uitoefenen. Voor het publiek zijn de molens die op dat moment open zijn te herkennen aan de blauwe vlag.’

De achttien molens, allemaal rijksmonumenten, van Stichting De Groninger Poldermolens verkeren nog steeds in prima staat. Dat gaat logischerwijs niet zomaar. Want als er met een molen gewerkt wordt, is er ook onderhoud nodig. ‘Het is een alsmaar doorlopend proces’, betoogt bestuurslid en akkerbouwer Remt Meijer. ‘Simpelweg omdat we niet alleen in actie komen zodra zich iets voordoet, maar juist omdat we met goed en tijdig onderhoud willen voorkomen dat er onverhoopt iets met de molens gebeurt. Qua planning ben je dus altijd vooruit aan het denken. En ja, dat is alleen mogelijk als de vrijwilligers de beschikking krijgen over voldoende middelen en professionele ondersteuning. Ook daarom is de samenwerking met waterschap Noorderzijlvest en het bureau van Anne Wieringa voor ons van onschatbare waarde.’

'Ik wil voor een bijdrage aan de leefbaarheid zorgen'

Interview met zilveren jubilaris Wim van Rheen

Tekst: Albert Buursma

Beeld: Kim van Steenwijk

Dit jaar viert Wim van Rheen zijn 25-jarig jubileum als molenaar van de poldermolen de Westerse molen bij Nieuw-Scheemda. We hebben afgesproken bij Erfgoedpartners aan het Lopende Diep om deze zilveren mijlpaal te bespreken. Het is overigens één van de laatste activiteiten op deze locatie.

Ik verwachtte iemand 'op leeftijd' te ontmoeten, maar Wim is – naar omstandigheden – nog verrassend jong. Dat komt omdat hij al op jeugdige leeftijd grote belangstelling had voor molens: 'Eerder vond ik een molen al mooi als bouwwerk; hij staat altijd anders in het landschap. Als tienjarige kocht ik van verjaardagsgeld het *Gelders Molenboek*. Ik mocht het terugbrengen, want ze vonden het voor een jonge jongen als ik wel veel geld... Het staat nog steeds in mijn boekenkast.'

Opleiding in Groningen

Hoe kwam Wim ertoe om als geboren Gelreenaar molenaar in Groningen te worden? 'Ik kwam uit Gelderland met mijn ouders te wonen bij de Westerse molen, die achter ons huis stond. We hadden een melkveebedrijf in Gelderland en zijn verhuisd naar een betere plek in Groningen, met toekomst: met meer ruimte, gelegen buiten de bebouwde kom, en waar het land meer aaneengesloten lag. Tijdens Monumentendag 1992 ging ik op De Dellen [poldermolen bij Nieuw-Scheemda, AB] kijken. Later vroeg ik: 'Wat moet je daarvoor doen? Hoe zit dat allemaal? En: Kan ik dat ook?' Dat kon en zo begon ik op mijn achttiende met de opleiding. Rond deze tijd, 25 jaar geleden, kreeg ik van Sietske Bezema, toen molenaar en instructeur op De Onrust in Oude-Pekela, te horen dat mijn examen voor molenaar binnenkort zou plaatsvinden.'

Voor 25 jaar...

'Bij de diploma-uitreiking in 1998 waren vijf mensen. Daar ben ik nu nog de enige van die in de provincie Groningen actief is. Er is wel iemand "verhuisd" naar de molen in het Drentse Zuidwolde. Ik heb zelf ook iemand enthousiast gemaakt. We stonden toen met een standje in de Korenbeurs voor het Gilde. Die zei: 'Mijn opa was ook molenaar. Kan ik dat ook gaan doen en in een wiek klimmen?' Gerda Koster, destijds moleninstructeur, [van Udema's molen te Ganzedijk, A.B.] was daarbij en zei: "Dat moet je dan maar gaan doen". En zo gebeurde het.'

Wim constateert dat er na 25 jaar veel is veranderd. 'Ik merk dat vooral aan de mensen die met

mij begonnen. Degenen die destijds met mij les hebben gehad zijn nu weg. In de tijd dat ik ben geslaagd was er nauwelijks digitale communicatie. De brief lag nog niet bij mij thuis toen ik al van Sietske hoorde dat ik examen mocht doen. Er waren korte lijnen. De molen waarop ik op 11 mei 1998 examen deed, was De Onrust te Oude Pekela, die van 1989-2014 opleidingsmolen was. Die lag maar 15 kilometer verderop, dus het nieuws ging snel. Nu wordt er veel meer gebruik gemaakt van sociale media als *smart phones*; nieuwtjes worden snel verstuurd.'

Hoogtepunten tijdens een kwarteeuw

Hoe verliep Wim's molenaarsschap in de daarop volgende periode? Wat waren bijzondere gebeurtenissen? Hij vertelt enthousiast: 'Dat was toch wel de belangstelling bij het 150-jarig jubileum van de Westerse molen [in 2012-red.]. Daaraan heeft ook Erfgoedpartners een mooie bijdrage geleverd. Er is in dat jaar 28 zondagmiddagen achter elkaar gedraaid. Wanneer er geen wind was, gingen de deuren wel open en werd er geklust.'

Ook heeft Wim zelf in dat jubileumjaar tijdens het Groninger Molenweekend bijna 12 uren achtereen gedraaid. Het spijt hem nog altijd dat de wind ineens wegviel toen het bijna zover was. 'Het was de bedoeling om de klok rond te draaien, maar dat werd net niet gehaald.' Maar ook daarna waren er bijzondere initiatieven. 'Ik heb niet alleen zelf dingen gedaan, maar ook met Erfgoedpartners.

De laatste jaren is er een wandelommetje rond de Westerse molen en langs andere bezienswaardigheden rondom georganiseerd, zoals bijvoorbeeld bij Nieuw-Scheemda.' ¹

Zo nu en dan wordt de molen nog 'echt' als poldermolen gebruikt. Wim: 'Het is voorgekomen dat er twee dagen lang gemalen werd omdat er zoveel water in de polder stond dat het gemaal het niet aan kon. Er was iemand op het laagste punt van de polder die daar om vroeg.'

Afgelegen

Dat de Westerse molen niet aan doorgaande wegen ligt heeft gevolgen voor het aantal bezoe-

kers: 'Bij het draaien met deze molen is het altijd een verrassing wie er komt kijken. Het gaat om een molen middenin de polder. Vanaf het gemaal bij de Rode Til is het twee kilometer lopen, maar vanaf de Pastorieweg meer dan de helft minder. Zelf maak ik ook gebruik van de media, zoals een bericht aan *Het Streekblad* of *De Eemslander* om mensen aan te trekken.

De Westerse molen is gebouwd in 1862. Hij is altijd wel bijgehouden en nooit in verval geweest, ondanks stilstand. Wim: 'Dat was van 2016 tot 2021 in verband met een opknapbeurt, want de kap moest hersteld worden. De bovenas is toen gestut en het wiekenkruis was buiten werking. Ik kon de molen niet eens in de rouwstand zetten.' Er moest geld komen en ook de bereikbaarheid speelde een rol bij de planning: er moesten rijplaten worden gelegd, en dat was niet gemakkelijk. Wim hielp die jaren bij de buurman, de poldermolen van Noordbroek.

Met het bezoek gaat het anders sinds de afronding van de restauratie in 2021. 'Meer mensen uit de dorpsgemeenschap kwamen een kijkje nemen. Er was toen ook een lokale dorpskrant gestart en een website voor het dorp die er meer aandacht aan gaf.' Ook benaderde Wim zelf de lokale krant met berichten. De huis-aan-huisbladen werkten goed mee, maar met de website was dat minder.'

De molen ligt afgelegen. Zijn er dagen dat er niemand komt? Wim: 'Vaak komt er wel iemand, vooral natuurlijk als de molen draait. Omdat de molen nogal ver van de doorgaande weg ligt, krijg je wel de echt geïnteresseerden.'

Jubileumactiviteiten

Wat gaat er gebeuren in het jubileumjaar van Wim? Sebastian Boer, die draait op Veldkamps Meuln [te Bellingwolde, A.B.] en die secretaris is van de Molenwerkgroep Oost-Groningen, was al op de hoogte van Wims jubileum en sprak hem als eerste daar op aan. Het zal niet ongemerkt voorbijgaan. Wim: 'In de wandelkalender is een kuieren keuvelwandeling opgenomen, die wordt gehouden op 16 mei vanaf 13:00 uur. De wandeling start aan de Hamrikkerweg 55. Deze wandeling is opgezet in samenwerking met sociaal Oldambt. Doordeweeks zijn er activiteiten in de kerk van Nieuw-Scheemda. Tijdens de Nationale Molendag hopen we te draaien, maar er moeten eerst nog wat kleine reparaties gebeuren. In het Groninger Molenweekend zijn we op zondag open met bezoeken en een traktatie van de molenaar!'

Volgend jubileum?

Wim heeft inmiddels alle Groninger molens bezocht, evenals die in Drenthe. Het is niet zijn bedoeling om alle molens in Nederland te gaan zien, maar enkele jaren geleden had hij er al meer dan vijfhonderd bezocht en hij schat dat het er nu 520 zijn.

Op de vraag wat hij na dit jubileum gaat doen, bijvoorbeeld nog eens 25 jaar vol maken, wat hem van harte gegund is, reageert hij: 'Ik hoop zeker nog eens 25 jaar mee te maken en zal het niet zomaar laten rusten; dat dacht ik niet, want ik wil het wel blijven doen. Ik hoop nog heel wat jaartjes te kunnen draaien als molenaar.'

En of hij nog iets kwijt wil, dat niet aan de orde is geweest: 'Ik wens alle molenaars een succesvolle tijd toe op hun molen met veel draai plezier.' En voor de molenaars in opleiding heeft hij nog een bemoedigende slogan in petto: 'Door het te doen, gaat het je lukken!'

- ¹ Een Ommetje is gemiddeld ongeveer 5 kilometer lang. Binnen deze straal is het zaak om samen te werken met de plaatselijke galerie, de fruitteler of akkerbouwer, de kerk en het aanwezige Rustpunt of de horecaondernemer. De route moet op elk gewenst moment kunnen worden gelopen, maar door op gezette tijden, bijvoorbeeld één keer per maand of gedurende de zomermaanden, gezamenlijk open huis te houden en de route aan te vullen met een wandelgids of wandelcoach kan een meerwaarde aan het Ommetje worden toegevoegd. Wandelaars kunnen zich vooraf voor de activiteit inschrijven en krijgen uitleg over het landschap of een wandeltraining die op het lijf geschreven is. De samenwerkende ondernemers kunnen elk een eigen aanbieding voor deze dag formuleren en zetten met

elkaar het gebied rondom de molen op de kaart, waarmee de wandelaar een bijzondere beleving ervaart.

Bron: Een 'ommetje' langs de molen, door Carin van de Wal (tekst) en Elmer Spaargaren (beeld); De Zelfzwichter Jrg. 23 nr. 1 (mei/juni 2019), p. 6-8, 22; interview met Riek Guikema van Landschapsbeheer Groningen.

De beschrijving van de wandelroute Westerse molen, het eerste Ommetje van MsMOG, is te vinden op de website van Molenstichting Midden- en Oost-Groningen, de eigenaar van de molen: https://www.ms Mog.nl/downloads/ommetje_westersemolen.pdf Ook informatie over hun andere Ommetjes is daar te vinden.

MOLENSTEENMAKERIJ

HANS
TITULAER

voorheen
HEINRICH VAN HEES

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen, maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

PASSIE VOOR
DUURZAAM
AMBACHTELIJK
MEEL

Broodmeel - cakemixen - pannenkoek mixen - bakbenodigdheden

Melenwinkel

In onze molenwinkel aan de Woldweg 70 in Kropswolde vindt u een uitgebreid assortiment aan diverse broodsoorten, cakevullingen, etc.

Webwinkel

Besiek onze webshop en maak kennis met alle producten die wij kunnen leveren. Webbestellingen voor 12.00 uur kunnen de volgende dag al bij u thuis geleverd worden.

Mulder Pot - Kropswolde, Woldweg 70, 9607 PG Kropswolde, 0598 - 304 953
www.molenumulderpot.com

Aannemers-Restauratie & Molenmakersbedrijf

Molema

V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Heiligerlee. +0031(0)597 - 591660
info@molemavof.nl www.molemavof.nl

Het Groninger
Landschap

Steun de molens van Het Groninger Landschap
Word Beschermer

www.groningerlandschap.nl/beschermers/bel (050) 313 59 01

Een jonge oude molen: 100 jaar korenmolen De Hoop in Kropswolde

Tekst: Johan T. van Dijk

Beeld: Frans Driesens en archief Groninger Molenhuis

De Hollandsche Molen, vereniging tot behoud van molens in Nederland, is opgericht in 1923. Precies 100 jaar geleden dus! Molenaars die zo oud zijn als de vereniging hebben we in de provincie Groningen niet meer, maar een 100-jarige molen wel! Zowel de locatie als de molen zelf zijn ouder, maar precies 100 jaar geleden kwam De Hoop als afgedankte oliemolen uit Vierverlaten aan de Woldweg in Kropswolde terecht. Reden genoeg voor een verhaal over deze jonge oude molen, die ook in het licht van de ontwikkelingen van de laatste jaren nog helemaal bij de tijd is.

Een oude molenlocatie

Kropswolde ligt landschappelijk en historisch gezien op een bijzondere plek: gelegen aan de grens van het Gorecht, het oude rechtsgebied rond de stad Groningen, en kan als het begin van de Veenkoloniën worden gezien. Al in de Middeleeuwen werd dit gebied ontgonnen, zoals dat vaak ging in die tijd, door middel van een zogenaamd voorwerk van een klooster, in dit geval het klooster van Essen/Yesse bij Haren. Een voorwerk, ook wel uithof, was een boerderij op een andere locatie, vanuit een klooster ontstaan en aangestuurd. Het is zeer aannemelijk dat al in de periode van dit voorwerk een standermolen gebouwd is om het graan voor de werkers van het voorwerk te kunnen malen. Bovendien stond de Mariakapel, behorende bij het voorwerk, bekend als bedevaartsoord. Op basis van het werk van Bob Poppen in *De belasting op het gemaal in Stad en Ommelanden* is de eerste vermelding van een sarieshut in Kropswolde te vinden in een resolutie van 4 april 1637. Volgens mededeling van B. van der Veen Czn. stond deze op de plek van de latere molenaarswoning van de familie Schutte. Deze boerderij is nog altijd aan de andere zijde van de Woldweg te vinden. De standermolen is aan het einde van de 18e eeuw, vermoedelijk in 1787, vervangen door een achtkante grondzeiler die aanvankelijk één koppel maalstenen rechtstreeks met het bovenwiel aandreef. Na 1871 werd de molen, vanaf dat jaar eigendom van de familie Schütte, voorzien van een spoorwiel en diende ook enige tijd als pelmolen tot de

pelstenen aan een diamantslijperij in Amsterdam werden verkocht. Het einde van deze molen kwam op 7 december 1921 toen deze afbrandde, door het warmlopen van de as

De Hoop naar Kropswolde

Aan de vele diepen in Groningen verzezen nog in de tweede helft van de 19e eeuw grote industriemolens. Wie de huidige molen De Hoop in Kropswolde bekijkt kan in het rietdek het jaartal 1860 ontwaren. In dit jaar werd namelijk aan het Hoendiep in het buurtschap Vierverlaten bij Hoogkerk een oliemolen gebouwd met de naam De Hoop. Nadat molenaar Schütte in Kropswolde enige tijd op motorkracht had gemalen, kocht hij de bovenbouw met kap van de oliemolen in Vierverlaten aan toen deze in 1923 werd afgebroken. De molen kreeg in Kropswolde als grondzeiler-korenmolen, gedekt met houten beplanking, een tweede leven en is vermoedelijk in de eerste maanden van 1924 in bedrijf genomen. De familie Schütte gebruikte de molen tot kort na de Tweede Wereldoorlog. Direct na de oorlog werd nog een nieuwe geklonken roede, de eerste van fabrikant Gorter, gestoken. De Hoop kwam echter al vrij snel daarna buiten bedrijf. De kleppen van de zelfzwichting (die de molen in Vierverlaten overigens ook al had) verdwenen en uiteindelijk bleef een sterk verwaarloosde molen over als stille getuige van eeuwenlange bemalingsgeschiedenis op deze plek...

Een nieuw leven

De grote redding van deze molen kwam eind jaren 70: Eildert Derk Pot, molenaar op korenmolen De Zwaluw in Nieuwe Pekela, kocht De Hoop aan en liet de molen uitvoerig restaureren waarbij vrijwel de hele kap vernieuwd moest worden. De zelf-zwichting werd in ere hersteld en nu ook voorzien van fokwieken om de molen meer geschikt te maken als productiemolen voor consumptiemeel. Een opmerkelijke gedaanteverwisseling vond plaats doordat de molen, al vanaf de bouw in Vierverlaten met hout gedekt, nu een rieten bekleding kreeg. De toenmalige burgemeester was hier voor het esthetische beeld nogal van gecharmeerd en na een extra subsidie van de gemeente kreeg de molen een rieten jas. De veevoerproductie van Mulder Pot bleef in Nieuwe Pekela op De Zwaluw en vader Pot ging met zijn jongste zoon Jan voor bakkerijen en thuisbakkers malen. Het winkeltje in de molen werd een groot succes en later werd er, ook mede vanwege de strenge hygiëne-eisen en ruimtegebrek, een nieuwe winkel naast de molen gebouwd.

Nieuwe tijden: molenaar Jan

In 1990 neemt molenaar Jan Pot korenmolen De Hoop en het bedrijf over van zijn vader. In de jaren daarna wordt 'Mulder Pot' meer en meer een begrip. Zoals gezegd wordt er een nieuwe molenwinkel naast de molen gebouwd, maar de meest ingrijpende innovatie is vanaf de straat aanvankelijk helemaal niet te zien. Honderden

uren is Jan bezig om de molen en de ruimte aan de noordzijde van het molenerf te onderkelderen. In de kelderruimte wordt het maalbedrijf, naast de al aanwezige maalstenen in de molen, uitgebreid met antieke walsenstoelen waarmee het productieproces nog verder kan worden vergroot. Ook ontstaat, vooral door de inspanningen van Jans echtgenote Thea, een webwinkel waarmee thuisbakkers eenvoudig een van de vele verschillende producten uit het assortiment van Mulder Pot kunnen kopen. Maar het meest opmerkelijke 'wapenfeit' in de geschiedenis is misschien toch wel het nieuwe wiekenkruis dat twee jaar geleden op de molen is aangebracht. En daarmee is er ook weer een link naar de Vereniging De Hollandsche Molen: kort na de oprichting van de vereniging in 1923 werd onder molenmakers een prijsvraag uitgeschreven voor het ontwikkelen van nieuwe wieksystemen. Bijna honderd jaar later heeft de techneut die Jan ook is, naar al die systemen degelijk onderzoek gedaan en dat heeft uiteindelijk geresulteerd in een wieksysteem dat hij zelf de 'Combiwiek' noemt. Het systeem werd voornamelijk in 'coronatijd' ontwikkeld door Pot zelf en molenmakerij Vaags. De molenkenner kan er zowel de systemen van Ten Have, Van Riet, Van Bussel als Fauël (fokwiek) in herkennen. In 1924 (het jaar van de prijsvraag) was het vast een grote kanshebber voor de prijs geweest, al is de vraag of die technische uitvoering toen al wel mogelijk was zoals nu is uitgevoerd. Al met al heeft het de unieke korenmolen De Hoop, ook nog eens de enig overgebleven grondzeiler-korenmolen binnen de provincie Groningen, weer helemaal klaar voor de toekomst gemaakt. Later dit jaar zal daar zeker nog meer aandacht aan worden besteed, onder andere met een boek over het verhaal van Jan Pot en zijn molen De Hoop. Op naar de volgende 100 jaar!

Universiteitsbibliotheek Groningen lanceert website Verhalen van Frisia met onder andere een verhaal over een verdwenen molen in Uithuizen

Tekst: Adrie van der Laan, conservator Bijzondere Collecties en Madelief Albers
Beeld: UB Bijzondere Collecties

We zijn iets nieuws begonnen: de website [Verhalen van Frisia](#). Op een interactieve kaart koppelen we plaatsen in Noord-Nederland en Noord-west-Duitsland aan boeken uit onze Bijzondere Collecties. Aan de hand van die koppels (plaats + boek) vertellen we verhalen over de rijke culturele en intellectuele geschiedenis van dit hele gebied, dat ooit Frisia heette. In de Middeleeuwen en nog lang daarna was dit vrij zelfstandige gebied een eenheid in sociaal, cultureel, economisch en politiek opzicht, ondanks de vele interne verschillen en vijandigheden. De bewoners van dit hele gebied noemden zich Friezen. Nu is het opgedeeld in de Nederlandse provincies Groningen en Friesland en de Duitse regio Ostfriesland.

Elk verhaal is gebaseerd op een boek in onze Bijzondere Collecties. De koppeling van een verhaal aan een specifieke locatie baseren we altijd op zogenaamd 'tastbaar bewijs' in onze eigen boeken. Hiermee bedoelen we sporen van vroegere bezitters

of gebruikers, bijvoorbeeld een handgeschreven opmerking of naam. Via deze sporen is het boek te koppelen aan een plek in Frisia. Zo brengen we aan de hand van onze eigen boeken de rijke geschiedenis van dit gebied in kaart. Tegelijkertijd presenteren we onze boeken vanuit een nieuwe (geografische) invalshoek.

Deze website biedt ook mogelijkheden tot samenwerking met erfgoedpartners, zodat we elkaars erfgoed in samenhang kunnen presenteren aan een breed publiek. Een voor de hand liggend voorbeeld zijn de kerken van SOGK, waarmee boeken in onze Bijzondere Collecties niet zelden een concrete historische band hebben.

We leggen de nadruk op de tijd tot 1614, het jaar waarin in Groningen een Academie werd gesticht met de Oost-Fries Ubbo Emmius als eerste rector. Franeker had toen al een academie, sinds 1585. Beide universiteiten waren niet het begin, maar eerder het resul-

taat van het rijke culturele en intellectuele klimaat dat Frisia al zeker sinds de twaalfde eeuw kenmerkte. Onze verhalen illustreren dat klimaat. Het aantal verhalen zullen we in de komende maanden en jaren gestaag uitbreiden. Suggesties zijn van harte welkom.

De verdwenen molen van Rinke Elema in Uithuizen
[Elema en z'n Saksenspiegel - Verhalen van Frisia \(rug.nl\)](#)

Eén van de verhalen gaat over Elema en zijn Saksenspiegel. Tussen 1536 en 1566 schreef Rinke Elema in dit boek met juridische teksten een paar bijzondere aantekeningen over zijn molen in Uithuizen.

Hier aan de Molenwierdstraat staat koren- en pelmolen De Liefde. Deze huidige molen is gebouwd ter vervanging van een molen die tot 1866 in Uithuizen stond, maar de molen-geschiedenis van dit dorp gaat nog veel verder terug, zeker tot in de 15e eeuw. Zo was de familie Elema, die woonde op

de Elemaheerd in Uithuizen, generaties lang eigenaar van een molen, in elk geval tot 1626. In de zestiende eeuw was Reneko ofwel Rinke Elema (1510-1583) jarenlang eigenaar. In dit boek schreef hij tussen 1536 en 1566 zes bijzondere aantekeningen, namelijk over het onderhoud van zijn molen. Bijzonder, want verder bevat dit boek alleen juridische teksten. Bij elke grote reparatie noteerde Rinke de kosten, de materialen en ook wanneer de reparatie werd uitgevoerd. Zo schrijft hij bijvoorbeeld dat hij in 1545 een nieuwe as voor de molen heeft gekocht. Dit kostte hem 40 gulden. Op deze manier componeerde Rinke Elema haast een soort mini-kroniekje over zijn molen.

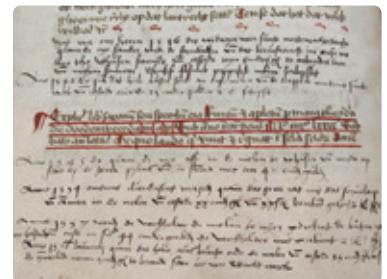
Wat is dit voor boek waarin Rinke zijn aantekeningen schreef? En waarom schreef hij ze in dit boek? Alle teksten in dit boek zijn met de hand geschreven. Rinkes aantekeningen over de molen staan nu ongeveer halverwege het boek, op een half leeg blad. Hier schreef hij zes aantekeningen over een periode van dertig jaar. De plek lijkt vreemd, maar is dat niet. Toen Rinke Elema dit boek in bezit had, was dit namelijk de laatste bladzijde van het boek en bevatte het boek alleen de tekst die het handschrift nu tot hier vult: de Saksenspiegel (in het Middelnederlands). Tegenwoordig volgen hierna nog andere teksten in dit boek, maar deze zijn pas later toegevoegd en

daarna is er een nieuwe band omheen gebonden. Dit was geen ongebruikelijke manier van doen. Wie die teksten heeft toegevoegd en wanneer precies, weten we niet. Het zal in de zeventiende eeuw zijn gedaan, want uit die tijd stamt de huidige perkamenten band.

Rinke Elema bezat dus een exemplaar van de Saksenspiegel. Dit is het belangrijkste en oudste rechtsboek uit middeleeuws Duitsland. Tot ver na de Middeleeuwen speelde het een belangrijke rol in de rechtspraak, niet alleen in Saksen, maar ook in het noorden en westen van Duitsland en het noordoosten van de Nederlanden. Niet vreemd dus dat een edelman als Rinke Elema hiervan een exemplaar in bezit had. De later toegevoegde teksten zijn ook allemaal rechtsteksten, maar deze hebben expliciet te maken met de wetten, het bestuur en de rechtspraak in de Ommelanden (op één korte tekst na). Ze gaan bijvoorbeeld over het erfrecht en het waterrecht van Fivelingo, Hunsingo, Langewold en Vredewold.

De tekst van de Saksenspiegel is afgeschreven door een zekere Theodericus van Doedenweerd. Dit blijkt expliciet uit een handgeschreven aantekening aan het slot van die tekst (fol. 143v): *Finitum et completum per manus Theoderici de Doedenweerd* oftewel "Afgerond en voltooid door de handen van Theodericus van Doedenweerd." Hij schrijft erbij dat hij dit

werk afrondde op zaterdag 20 maart 1479. Over deze man is verder niets bekend. Halverwege de zestiende eeuw was dit boek dus in bezit van Rinke Elema, in een dunnere versie. Meer dan twee eeuwen later had het boek zijn huidige vorm en was het eigendom van het [Genootschap Pro Excolendo Iure Patrio](#). Dit genootschap is opgericht in 1761 door een aantal Groningers "ter grondige beoefening van het vaderlandse recht." Het genootschap gaf lezingen en verzamelde een uitgebreide collectie boeken met teksten over het vaderlands recht (en dus niet het Romeinse recht). Zo stelde het genootschap een uitgebreide bibliotheek op het gebied van de rechtsgeschiedenis samen van zo'n 3500 juridische en historische boeken, handgeschreven of gedrukt. Sinds 1853 is deze collectie, waaronder dit handgeschreven boek, in permanente bruikleen gegeven aan de Universiteitsbibliotheek Groningen. Verhalen van Frisia is onderdeel van de doorlopende digitalisering van de boeken en geo-kaarten uit onze Bijzondere Collecties, die via [RUG-Digitale Collecties](#) voor iedereen gratis beschikbaar zijn.

Ander molennieuws

In memoriam Jaap van Driel (1946-2022)

Beeld: Elmer Spaargaren (2010)

In december 2022 kwam een eind aan het leven van J.C. van Driel, Jaap voor iedereen die hem kende. Van Driel was sinds 1998 eindredacteur van *de Zelfzwichter* en bleef dat tot en met 2010.

Jaap had behalve belangstelling voor molens ook interesse in techniek. En, als kind van ouders die beiden in het onderwijs werkten, gevoel voor taal. Deze combinatie maakte hem uitermate geschikt als redacteur van een molenblad. Via de zeilschool in Woudsend, waar Jaap het zelfs tot instructeur schopte, kwam hij in aanraking met houtzaagmolen De Jager. De eigenaar van de zeilschool

had namelijk het terrein waar ook de molen staat, gekocht. De molen was echter dringend toe aan restauratie. De zeilschool organiseerde een actie voor de restauratie van de molen. Jaap was bij de restauratie betrokken. Op voorstel van de directeur van de zeilschool volgde Jaap vervolgens de Friese molenaarsopleiding bij instructeur Jan Coppens. Jaap is molen De Jager altijd trouw gebleven en hij bezocht de molen ook toen hij door lichamelijke ongemakken niet meer als molenaar kon functioneren. De redactie van *Utskoat*, het kwartaalblad van de Stichting De Fryske Mole en de Vereniging Gild Fryske Mounders memoreert Jaap in een In Memoriam (nr. 189 Jrg 48, maart 2023) nog als lid van het Gild en publicist in het Woudsender dorpsblad.

Kennis delen

Jaap was tot enkele jaren terug een vaste kracht op het Groninger Molenarchief, iedere donderdag aanwezig op zijn vertrouwde plekje achter zijn eigen computer. Een stille werker met een ongelooflijke kennis op het gebied van molens. In de eerste plaats de techniek ervan, maar ook op veel andere terreinen kon hij zich laten gelden. Zijn

kennis bracht hij bij tijd en wijle graag en vol overtuiging op ons over, liefst vergezeld van het maken van kleine tekeningetjes om zijn ideeën te verduidelijken. De leraar kwam dan weer in hem boven! En op het internet vond hij vaak verrassende aan molens gerelateerde filmpjes.

Toekomst molens

In 2010 uitte hij in het afscheidsinterview* zijn zorgen over de toekomst van de molens. 'Moe-ten molens altijd draaien? Molenaars zullen altijd 'ja' zeggen op die vraag maar de Rijksdienst vindt dat sommige molens – de meest bijzondere – niet mogen verslijten. Ik vind het jammer dat er onder molenaars zo weinig over gepraat wordt.' Door zijn verslechterende gezondheid moest hij helaas steeds vaker verstek laten gaan en zagen we hem nog zelden. En nu is er dus definitief een einde gekomen aan het leven van deze bijzondere man. We zullen zijn aanwezigheid voor-goed moeten missen.

Laten we tenslotte Jaap zelf nog aan het woord: 'Ik hoop dat men zich mij herinnert als een creatieve inbrenger en uitvoerder. Eerst dacht ik bij molens alleen maar aan techniek maar in de loop der jaren kwam ik erachter dat molens meer zijn dan dat. Iedere molen heeft zijn eigen geschiedenis en karakter. Idem het Groninger molenblad en idem ikzelf'.

* https://groningermolens.nl/fileadmin/Molenfotos/user_upload/De_Zelfzwichter_Jrg._14_nr._4__december_2010_.pdf

Nico's 100-molens tour

Voorzitter Nico Papineau Salm van Vereniging De Hollandsche Molen begon op 20 juni 2020 aan zijn uitdaging om in de aanloop naar het 100-jarig bestaan van de vereniging in 2023, op uitnodiging, 100 molens te bezoeken. Dit deed hij uitsluitend per trein en fiets. Op 22 april 2023 sloot hij zijn ronde af tijdens de viering van het 100-jarig bestaan bij molen De Ster in Utrecht. Nico deed bij zijn tour ook een tiental Groninger molens aan en wel in de volgende volgorde: De Westerhorner bij Grijpskerk, De Eendracht bij Sebaldeburen en de Nieberter molen in Niebert op 28 juli 2022, molen Edens in Winschoten op 8 augustus 2022, De David in Warffum en Hollands Welvaart in Mensingeweer op 9 augustus 2022, de Olinger Koloniemolen bij Laskwerd en Germania in Thesinge op 10 augustus 2022, De Ster in Winsum op 26 januari 2023 en tot slot De Lelie in Eenrum op 25 maart 2023.

om wind- en watermolens te behouden, met name vanwege hun cultuurhistorische waarde en hun betekenis voor de schoonheid van het landschap.

Aandacht van de samenleving

Inmiddels zet De Hollandsche Molen zich al 100 jaar in voor het behoud van monumentale wind- en watermolens in ons land. Naast advisering over bijvoorbeeld molenbiotopen en financiering van restauraties brengt De Hollandsche Molen de molen en het molenbehoud voortdurend onder de aandacht van de samenleving. Denk aan het organiseren van de jaarlijkse Nationale Molendag en het promoten van molens in Nederland via on- en offline kanalen. Speciaal voor kinderen zijn er de Molenmaatjes. De Hollandsche Molen neemt ook het molen-naarsexamen af bij kandidaten

100 JAAR De
Hollandsche Molen

Jubileum Vereniging De Hollandsche Molen

Luuk van Term, hoofd
Communicatie & Marketing

In 2023 is het 100 jaar geleden dat de Vereniging De Hollandsche Molen werd opgericht.

Molens draaien niet vanzelf

'Wat zou Nederland zijn zonder molens? Voor ons nu ondenkbaar, maar een eeuw geleden een realistisch toekomstbeeld.' Zo opent het tweede hoofdstuk van het jubileumboek van De Hollandsche Molen, de vereniging die in mei 1923 werd opgericht om te voorkomen dat molens uit ons land verdwenen. Het boek *Van werktuig tot wereldmerk. 100 jaar molenbehoud* verschijnt medio mei

ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van de vereniging. Met de opkomst van de stoommachine eind 19de, begin 20ste eeuw dreigden molens hun functie te verliezen. Een kleine groep mensen trok zich het lot van de molens aan en riepen een vereniging in het leven

Molen van de Groote Polder Slochteren; foto Wilco van der Laan

die bij het Gilde van Molenaars de opleiding tot molenaar hebben gevolgd.

Mede door de inzet van de vereniging zijn er nog zo'n 1.200 molens over. Molens die niet alleen schitteren in het landschap, het dorp of de stad, maar die je ook vaak kunt bezoeken. Circa 1.600 molenaars zorgen ervoor dat de molens ook daadwerkelijk kunnen draaien en malen. Molengidsen leiden je rond en vele andere vrijwilligers zorgen dat er van alles op en rond de molens wordt georganiseerd.

Opnieuw voorstellen

'We zijn bijzonder trots dat we samen met molenaars, eigenaren en vrijwilligers zoveel molens voor Nederland hebben kunnen behouden' stelt Nicole Bakker, directeur-bestuurder van

De Noordermolen Noordbroek; foto: Stella Dekker

De Hollandsche Molen. 'Willen we echter ook toekomstige generaties van ons molenerfgoed kunnen laten genieten, dan moeten we keihard werken. Denk aan de vele woningen die gebouwd moeten worden en die de biotoop van de molen onder druk zetten. Denk aan klimaatverandering en aan de noodzaak om honderden roeden te vervangen. De molens hebben de komende jaren veel steun en geld nodig. Ons jubileum is dan ook een prachtige aanleiding om onszelf opnieuw voor te stellen aan het publiek. Want iedereen kent wel een molen

in de eigen omgeving, maar niet iedereen weet dat er een vereniging is die ervoor zorgt dat die molen ook daadwerkelijk kan draaien.'

2023 staat dus in het teken van 100 jaar molenbehoud en wordt aangegrepen om de molen te vieren. Want molens zijn van ons allemaal! De Hollandsche Molen nodigt dan ook iedereen uit om dit jaar een ode te brengen aan de molen, bijvoorbeeld door een activiteit te organiseren, bekendheid te geven aan de jubileumactiviteiten van De Hollandsche Molen of Molenvrienden te werven.

Vincent en Patrick Mathlener bij de Noordermolen in Noordbroek; foto: Herman Bink

Jubileumactiviteiten

12 mei: Opening Nationale Molendag en presentatie jubileumboek

13 en 14 mei: 50ste Nationale Molendag

3 juni: Nederlands Kampioenschap Molenkruien

6 september: Start Molenprijs

Medio oktober: Uitreiking Molenprijs

Kijk voor meer informatie op molens.nl/100jaar

Molenonderhoud

Windlust, bovenwiel en vang. Foto: MsMOG

Nieberter molen

De molen ging vanwege groot onderhoud op 23 januari 2023 op slot. Hiervoor is de kap gelicht. De laatste keer dat dat gebeurde was in 1976. Voordien werden de wieken, ook uit 1976, verwijderd. Aan het einde van de renovatie krijgt de molen nieuwe wieken. Verder worden er reparaties verricht aan de korte spruit, de stelling en het dakleer. Een behoorlijk grote ingreep dus.

De verwachting is dat de molen in de zomermaanden weer open kan.

De Meervogel Hoeksmeer

Vanuit de provinciale regeling GRRG is in 2022 voor de restauratie van de vijzel en het gevlucht subsidie verleend

De Meeuw Garnwerd

Reparatie en groot onderhoud

Een forse reparatie van de molen is nodig. Molenstichting Winsum, de eigenaar van de molen, wil dat combineren met groot onderhoud. Van het daarvoor benodigde geld, € 125.000 euro, moet nog achttienduizend euro worden gevonden.

De volgende kopij is van Wieringa molenbouwadvies:

Stichting De Groninger Poldermolens

Koningslaagte te Zuidwolde

Een oppervlaktebehandeling tegen houtaantastende insecten is uitgevoerd aan diverse delen in de molen.

Langelandstermolen te Garnerwolde

Een beschadigde kam in het vijzelwiel is hersteld en klein afstelwerk aan het gaande werk is uitgevoerd. De hanentree is opnieuw vastgezet.

Zilvermeeuw te Onderdendam

Een oppervlaktebehandeling tegen houtaantastende insecten is uitgevoerd aan diverse delen in de molen.

Meervogel te Hoeksmeer

De losgekomen bitumineuze bekleding van het voorwulf is opnieuw vastgezet.

De stuiknaden van de binnenroede zijn ultrasoon doorgemeten en de naden zijn alle goedgekeurd.

De Eendracht te Sebaldeburen

De boutverbindingen van de busselneuzen zijn nagelopen en voorzien van enkele nieuwe bouten. Twee beschadigde hekstocken zijn vervangen tezamen met herstelwerk aan een looplat.

Zuidwendinger te Groningen

Een oppervlaktebehandeling tegen houtaantastende insecten is uitgevoerd aan diverse delen in de molen. Eén aangetast steekbord is vervangen tezamen met herstelwerkzaamheden aan de voorzoom. Vier kammen van de onderbonkelaar zijn vervangen

Zwakkenburger te Niekerk

Een slingerklamp is vervangen en de zeilen zijn opnieuw voorgedragen.

Wilhelmina te Groningen

Een oppervlaktebehandeling tegen houtaantastende insecten is uitgevoerd aan diverse delen in de molen.

Het Groninger Landschap

Fram te Woltersum

Het kruk wiel is deugdelijk afgesteld en het vulhout is goed vastgezet.

Germania te Thesinge

Er is onderhoud uitgevoerd aan het voegwerk en loodwerk bij de stelling. De spie van de haak van de wipstok is vervangen.

Ceres te Spijk

De bazaarstok is vervangen. De fokken van het gevlucht zijn gedemonteerd, in de werkplaats geschilderd, en weer gemonteerd.

Widde Meuln te Ten Boer

Het stucwerk aan de binnenzijde van de molen is plaatselijk hersteld, bij de stellingdeuren is lood aangebracht. Er is onderhoud uitgevoerd aan het gevlucht, de zoomlat is deels vervangen.

De Zwaluw te Zuurdijk

De bestrating bij de molen is hersteld. De kleppen en remkleppen van het gevlucht zijn

gedemonteerd en in de werkplaats geschilderd, hierbij zijn een paar kleppen hersteld.

De Lelie te Eenrum

Het stucwerk aan de binnenzijde van de molen is plaatselijk hersteld.

De Onderneming te Vierhuizen

Er is onderhoud uitgevoerd aan het gaande werk. De bovenas is omhoog gebracht om de beet van de kammen te verbeteren. Ook de vangbalk is deugdelijk afgesteld.

Nieberter Molen te Niebert

De molen wordt op dit moment gerestaureerd in het kader van de GRRG, hierbij wordt ook regulier onderhoud uitgevoerd. Een aantal stellingliggers is vervangen en stellingschoren zijn hersteld.

Hollands Welvaart te

Mensingeweer

De fokken van het gevlucht zijn gedemonteerd, in de werkplaats geschilderd, en weer gemonteerd.

De Leeuw te Zeerijp

Een aantal ramen is hersteld, hierbij is de onderdorpel vervangen. De door houtrot aangetaste steekborden zijn vervangen. Er is onderhoud uitgevoerd aan het kruirad. Het gaande werk is deugdelijk afgesteld, de bovenas is naar voren gebracht en de voorloper is deugdelijk afgesteld.

De Stormvogel te Loppersum

Het gaande werk is gecontroleerd, De koningsspil is omhoog gebracht en deugdelijk afgesteld. De brik is vernieuwd. De dons balk is gerepareerd en deugdelijk afgesteld. De gietijzeren raampjes zijn gedemonteerd, behandeld en weer gemonteerd.

Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Windlust te Overschild

Klein onderhoudswerk is aan de bronsmotor uitgevoerd. Het bovenwiel is opnieuw gecentreerd om de bovenas en alle openstaande verbindingen zijn dichtgetrokken. De omtrek van het bovenwiel is weer geheel rond afgedraaid en de vangstukken zijn in de ronding van het wiel gefreesd. De vang is aansluitend opnieuw afgesteld.

Noordermolen te Noordbroek

De busdeur is opnieuw vastgezet en het gaande werk is gecontroleerd.

De Dellen te Nieuw-Scheemda

De aangetaste koningsspil is vervangen en wordt hergebruikt voor de kruisarmen van de nieuwe wielen. De nieuwe roeden zijn gestoken en het gevlucht wordt opgehekt. Een en ander in het kader van de GRRG-restauratie.

Uit de Groninger molenwereld

Molenwerkgroep Oost-Groningen

Samenwerking Molenwerkgroep Oost-Groningen en de Hanzehogeschool Groningen

Recent sloten de Molenwerkgroep Oost-Groningen en de Hanzehogeschool Groningen een geslaagd samenwerkingsproject (voorlopig) af.

In 2022 discussieerde het bestuur van de Molenwerkgroep Oost-Groningen over de toekomst van de werkgroep. Die discussies gingen over vragen als 'wat willen we betekenen voor onze leden in samenhang met onze omgeving', 'hoe willen we samenwerken met de moleneigenaren, onze bezoekers en dergelijke' en 'wat is onze identiteit en hoe dragen we die naar onszelf en anderen uit'? Om deze vragen goed te kunnen aanpakken, is het belangrijk dat de werkgroep wordt gecontinueerd en tevens dat de betrokken molens op langere termijn kunnen blijven draaien door onze huidige molenaars en nieuw te enthousiasmeren molenaars.

Praktijkopdrachten studenten Hanzehogeschool

Het bestuur kwam in contact met de Hanzehogeschool te Groningen. De afdeling Communicatie was op zoek naar praktijkopdrachten voor haar studenten. We hebben de krachten begin september 2022 gebundeld: de studenten hielpen ons met de koppeling van identiteit en communicatie en de werkgroep hielp hiermee de studenten. Het

samenwerkingsverband van 'ervaren rotten en startend jong talent', geholpen door een ervaren schoolbegeleidster, werkte aan een praktijkopdracht met het doel ideeën werkelijk te kunnen gaan gebruiken.

Eindproducten

Eind januari hebben de vier groepen Hanzehogeschoolstudenten hun eindproducten aan ons laten zien. Iedere groep had gekozen voor een eigen aanpak en insteek op het onderwerp. We kregen de vier volgende voorstellen te zien:

- Een gezamenlijk thema 'Hart voor de Molen' rondom molens, kunst, historie, scholen en uiteraard het zoeken naar molenaars.
- Een windvast campagneplan op zoek naar nieuwe helden c.q. molenaars, inclusief uitingen met banners bij de molen, op auto's, etc.
- Een plan voor het houden van 'fairs' rondom onze molen in directe samenwerking met de gemeenschap en omliggende middenstanders.
- Een ontwikkeld onderwijsplan om door bezoeken van schoolkinderen aan de molens de vaders (en moeders) te interesseren voor het molenaarsschap.

Onderzoek

De verschillende ideeën kwamen niet willekeurig uit de lucht vallen. Bestuur en leden van de werkgroep zijn geïnterviewd, meerdere van onze molens zijn ook draaiend bezocht, marktonderzoek is gedaan en statistiek in de literatuur van gelijksoortige vrijwilligersorganisaties is geraadpleegd. Er is gekeken naar doelgroepen, geïnteresseerde leeftijdsklassen, beschikbaar hebben en willen besteden van tijd.

Straatinterviews

Enkele groepen hebben in de regio straatinterviews gehouden waarin vragen zijn gesteld over de bekendheid van de molens in de stad en regio, het mogelijk wel eens hebben bezocht van molens in de regio, het kennen van onze werkgroep en ook het mogelijk hebben van interesse in het molenaarsschap.

NIEMAN

MOLENBOUW

ONDERHOUD • RESTAURATIE

Bezoekadres Wierumerschouwsterweg 17
9774 TE Adorp

Postadres Hoofdweg 156
9617 AL Harkstede
niemanmolenbouw@gmail.com
+31 6 20414397

Wieringa
bouwadvies

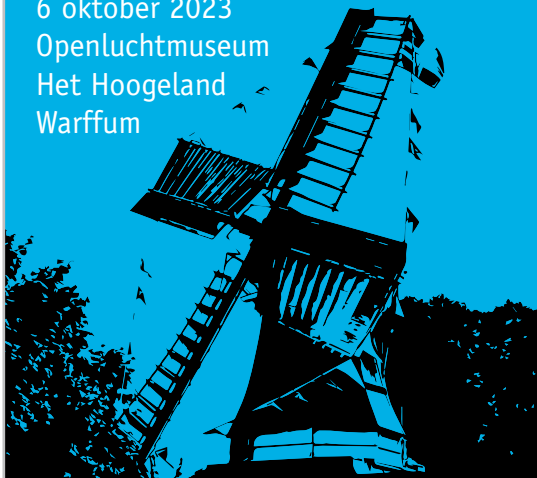
**SPECIALIST
IN MOLENS**

Wij helpen u graag met
advies en begeleiding bij
het behoud van uw molen.

Hoofdstraat W-4a
9951 CC Winsum

Groninger Wind

6 oktober 2023
Openluchtmuseum
Het Hoogeland
Warffum

Contactmiddag voor diverse betrokkenen
uit de Groninger molenwereld

Glide van Molenaars
afdeling Groningen

DISCUS

UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK

Ekkelkamp

- * Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- * Hengelsport en benodigdheden
- * Vogels, vissen en knaagdieren
- * Hondensport, dierbenodigdheden
- * Dierverzorging en -apotheek
- * Paarden- en veevoeders
- * Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Uit het onderzoek komt naar voren dat 'iedereen' de molens wel kent en leuk vindt maar dat men er toch niet gauw op bezoek gaat. De werkgroep blijkt voor veel mensen onbekend evenals de verschillende – ook leuke – kanten van het molenaarsschap. Meer informatie over de molens en het molenaarsschap werd als gewenst aangegeven.

Vervolgtraject

Het bestuur van de werkgroep is onder de indruk van de producten. Wij hebben aangegeven dat onderdelen voor ons herkenbaar zijn en dat wij

die in de toekomst zouden kunnen gebruiken. De aankomende maanden zullen we ons, uiteraard samen met onze leden, beraden hoe we onderdelen met onze eigen visie kunnen combineren en toepassen. Ideeën zijn al aanwezig om de samenwerking te continueren in een vervolgproject.

Het project kunnen we als zeer geslaagd beschouwen.

Het bestuur van de Molenwerkgroep Oost-Groningen

Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Activiteiten van Molenstichting Midden- en Oost-Groningen en hun molens

Molen De Dellen in Nieuw-Scheemda is bijna hersteld en is definitief klaar in mei 2023. Op 16 juni is de officiële opening in aanwezigheid van Cora-Yfke Sikkema, burgemeester van Oldambt. MsMOG heeft een betonnen picknicktafel van De Hollandsche Molen gewonnen en mag die naar eigen inzicht inrichten. De oplevering hiervan is gelijk met de officiële opening van De Dellen.

Reparatie De Noordstar te Noordbroek.

Zoals bekend hebben wij de prestigieuze VriendenLoterij Molenprijs 2022 van € 75.000 met grote overmacht gewonnen. Wij hadden meer dan 18.000 stemmen: uniek in de geschiedenis van deze prijs. De totale kosten tot herstel bedragen iets meer dan € 270.000. Hiertoe is een aanvraag ingediend bij het GRRG fonds van de provincie Groningen, gevolgd door aanvragen bij andere subsidiegevers. Wij zijn positief over de uitslag van de aanvragen en hopen dit jaar met het herstel te kunnen beginnen. De voorbereidingen zijn reeds begonnen.

De andere acht grote molens zijn in (relatief) goede staat maar onderhoud is altijd nodig. Onze eigen opleiding tot moleninstandhouder loopt heel goed. Onlangs zijn vier mensen afge-

Ophekken De Dellen; foto: MsMOG

studeerd die allemaal op een korenmolen gaan draaien. Zeer binnenkort starten we met een opleiding voor poldermolens. We hebben nu vijf aanmeldingen en dat is een mooi aantal. Een succesvolle modulaire specialistische opleiding dus. Naast een actief bestuur van zes personen hebben wij nu vier zeer actieve commissies. Namelijk een technische-, activiteiten-, communicatie- en archiefcommissie. Momenteel hebben wij ongeveer 50 vrijwilligers en die zijn zeer gemotiveerd om alles te doen om de MsMOG en haar molens onder de aandacht van de bevolking te brengen en vooral te houden. Er wordt van alles georgani-

seerd met allerlei instellingen en instanties. Verder werkt onze PR-club meer dan goed en hebben wij hele korte en goede lijnen met de media zoals DvhN, RTVNoord, RTVGo, andere lokale tv-stations, lokale kranten en periodieken en vooral de digitale media. De archiefcommissie is druk bezig met het archief van de voormalige Molenstichting Slochteren en Molenstichting Oldambt, de moederorganisaties van de MsMOG. Deze commissie is tevens bezig de activiteiten van de MsMOG vanaf de oprichting in 2015 digitaal in kaart te brengen. Ook daar hebben we op termijn plannen mee.

Reint Huizenga

Gildenieuws van de afdeling Groningen van het Gilde van Molenaars

Het jubileum van het Gilde van Vrijwillige Molenaars in 2022 is op 10 december afgesloten met een slotfeest in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. Vanaf dat moment is ook de naam van de vereniging veranderd: voortaan heet de organisatie het Gilde van Molenaars. De Groninger afdeling is momenteel weer op volle sterkte met zeven bestuursleden. In het najaar van 2022 trad Joukje Oost toe tot het bestuur en in april 2023 werd Nicolas Nijhof officieel benoemd als bestuurslid. Zorgen zijn er op dit moment vooral op het gebied van enkele instructiemolens die als gevolg van de roedenproblematiek stil zijn komen te staan. Vooralsnog is het voor onze instructeurs mogelijk om op andere molens de lessen voort te zetten en de hoop is dat de stilstaande instructiemolens over niet al te lange tijd weer als vanouds kunnen draaien.

Examens

Een tweetal kandidaten uit Groningen is bij de voorjaarsexamens van de examencommissie van De Hollandsche Molen geslaagd. Op 21 maart slaagde Tim den Houting uit Marum op korenmolen De Kievit in Grijpskerk en op 22 maart slaagde Jaap Rieks uit Winschoten op korenmolen De Eendracht in Gieterveen. Beiden van harte gefeliciteerd met het behaalde resultaat! Op 25 maart heeft het afdelingsbestuur toelatingsexamens afgenomen op korenmolen De Hoop in Middelstum en koren- en pelmolen Zeldenrust in Westerwijtwerd. Drie kandidaten slaagden en mogen medio juni voor de examencommissie van De Hollandsche Molen verschijnen.